

*До разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 08.051.177
Дніпровського національного
університету імені
Олеся Гончара*

ВІДГУК

офіційного опонента **Резворович Кристини Русланівни**, доктора юридичних наук, доцента, завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін ФПФПКПНПУ Дніпровського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ на дисертацію **Жданової Анни Віталіївни** на тему **«Суб'єкт кримінального правопорушення в доктрині кримінального права в контексті глобалізації та Євроінтеграції»**, представлену до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 «Право»

На підставі вивчення дисертаційного дослідження і наукових праць, опублікованих за темою дисертації, встановлено наступне.

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблематика суб'єкта кримінального правопорушення традиційно належить до фундаментальних інститутів Загальної частини кримінального права. Саме через визначення суб'єкта реалізуються принципи особистої кримінальної відповідальності, вини, законності, справедливості та індивідуалізації кримінально-правового впливу. Водночас сучасний розвиток кримінального права свідчить, що класичне нормативне розуміння суб'єкта дедалі частіше стикається з новими викликами, які виникають під впливом глобалізації, цифровізації, міжнародної інтеграції правових систем, розвитку транснаціональної злочинності та збройної агресії проти України.

Європейська інтеграція України істотно змінює підходи до кримінально-правового регулювання. Гармонізація законодавства із правом Європейського Союзу, імплементація міжнародно-правових стандартів, активне використання практики Європейського суду з прав людини, а також формування сучасної моделі міжнародної кримінальної юстиції потребують переосмислення окремих традиційних категорій кримінального права. Однією з таких категорій є саме суб'єкт кримінального правопорушення.

Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах воєнного стану, коли кримінально-правова оцінка діяльності військових командирів, представників окупаційних адміністрацій, посадових осіб держави-агресора, колаборантів та інших спеціальних суб'єктів значною мірою залежить від правильного визначення їх кримінально-правового статусу та функціональної ролі у механізмі вчинення кримінального правопорушення.

Саме тому звернення Жданової А. В. до комплексного дослідження інституту суб'єкта кримінального правопорушення слід визнати своєчасним, науково обґрунтованим і таким, що повністю відповідає сучасним потребам розвитку кримінально-правової науки.

Особливої уваги заслуговує те, що дисертація не обмежується аналізом чинного законодавства України. Авторка здійснює широке порівняльно-правове дослідження, залучає доктрину кримінального права держав Європейського Союзу, практику міжнародних судових установ, рішення Європейського суду з прав людини, а також сучасні тенденції розвитку міжнародного кримінального права. Такий комплексний підхід дозволив сформулювати власну концепцію розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення, яка характеризується достатнім рівнем новизни та наукової аргументованості.

Отже, актуальність теми дисертації не викликає сумнівів, а саме дослідження відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінально-правової науки та практики.

Аналіз зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами,

грантами. Дисертаційне дослідження виконано у межах наукової діяльності кафедри адміністративного і кримінального права юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та відповідає основним напрямкам розвитку сучасної кримінально-правової науки. Тематика роботи органічно поєднує фундаментальні дослідження інститутів Загальної частини кримінального права із сучасними тенденціями розвитку міжнародного та європейського кримінального права, що свідчить про її відповідність актуальним науковим пріоритетам.

Робота виконана відповідно до акредитованої освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 081 «Право», а також у межах комплексної наукової теми кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара «Модернізація національного підходу до вирішення проблем правового захисту людини і суспільства у контексті сучасних глобальних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U001109). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради університету у встановленому порядку.

Необхідно відзначити, що дослідження повністю узгоджується із сучасними напрямками реформування кримінального законодавства України, імплементацією міжнародних стандартів кримінальної юстиції, виконанням міжнародних зобов'язань України у процесі європейської інтеграції та адаптації національного законодавства до права Європейського Союзу.

Таким чином, дисертація має належний інституційний та науковий зв'язок із державними пріоритетами розвитку юридичної науки, що додатково підтверджує актуальність обраної тематики.

Ступінь обґрунтованості висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Аналіз дисертаційної роботи дає підстави констатувати високий рівень наукової обґрунтованості сформульованих авторкою висновків, пропозицій та рекомендацій. Дослідження характеризується внутрішньою логічною завершеністю, послідовністю викладу

матеріалу та належною методологічною цілісністю.

Мета, об'єкт, предмет та завдання дисертації взаємопов'язані між собою і повністю відповідають заявленій темі дослідження. Побудова роботи забезпечує поступове розкриття проблематики: від історико-доктринального аналізу становлення інституту суб'єкта кримінального правопорушення до формування авторської концепції його розвитку в умовах глобалізації та європейської інтеграції.

Методологічна основа дослідження є достатньо різноплановою та відповідає сучасним вимогам юридичної науки. Авторкою використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, серед яких історико-правовий, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, діалектичний, логіко-юридичний, функціональний, герменевтичний та інші методи наукового пізнання. Їх застосування забезпечило комплексний аналіз досліджуваної проблематики та дозволило сформулювати науково аргументовані висновки.

Окремо слід відзначити джерельну базу дослідження. Авторкою використано значний масив нормативно-правових актів України, міжнародних договорів, актів права Європейського Союзу, рішень Європейського суду з прав людини, практики Верховного Суду, законодавства іноземних держав, а також праць українських і зарубіжних учених. Це забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів та дозволило сформулювати об'єктивне бачення сучасного стану розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення.

Аргументація основних положень дисертації відзначається логічністю, системністю та науковою переконливістю. Усі висновки випливають із проведеного дослідження, взаємоузгоджені між собою та підтверджуються аналізом нормативного матеріалу, судової практики і доктринальних джерел.

Таким чином, сформульовані у дисертації висновки та рекомендації є належним чином обґрунтованими, достовірними та такими, що мають достатню теоретичну й практичну цінність

Наукова новизна та значення результатів дисертаційного дослідження. Однією з найбільш вагомих переваг дисертаційної роботи є її наукова новизна, яка полягає не лише у дослідженні окремих аспектів інституту суб'єкта кримінального правопорушення, а й у формуванні цілісної авторської концепції його розвитку в сучасних умовах.

На особливу увагу заслуговує запропонована авторкою концепція функціонально-контекстуального оновлення інституту суб'єкта кримінального правопорушення, відповідно до якої сучасний суб'єкт повинен розглядатися одночасно у трьох взаємопов'язаних вимірах: класичному кримінально-правовому, функціонально-рольовому та юрисдикційно-контекстуальному. Такий підхід дозволяє зберегти фундаментальні положення Загальної частини кримінального права, водночас забезпечивши їх адаптацію до сучасних міжнародних і європейських тенденцій розвитку кримінально-правової доктрини.

Безперечно позитивної оцінки заслуговує висновок авторки про необхідність функціонального переосмислення категорії спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. У дисертації переконливо доведено, що сучасні форми організованої злочинності, міжнародних злочинів, злочинів у сфері службової діяльності, воєнних кримінальних правопорушень та колабораційної діяльності потребують врахування не лише формального правового статусу особи, а й її фактичної ролі, обсягу владних повноважень, функціонального призначення та характеру здійснюваного контролю.

Наукову цінність має також проведений авторкою порівняльно-правовий аналіз законодавства держав Європейського Союзу та інших зарубіжних країн, який дозволив виявити основні тенденції трансформації кримінально-правової суб'єктності у сучасному світі. Важливим є висновок про недоцільність механічного перенесення іноземних моделей до національного законодавства та необхідність їх адаптації відповідно до принципів українського кримінального права.

Суттєвим внеском у розвиток науки кримінального права є також

сформульовані авторкою пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України, розвитку доктрини спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, подальшого врахування практики Європейського суду з прав людини та міжнародних кримінальних судових інституцій.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження характеризуються достатнім рівнем наукової новизни, мають самостійний авторський характер та становлять вагомий внесок у розвиток сучасної науки кримінального права.

Практичне значення одержаних результатів. Поряд із безперечною теоретичною цінністю, дисертаційна робота Жданової А. В. характеризується вираженою практичною спрямованістю. Запропоновані авторкою положення не мають суто доктринального характеру, а можуть бути використані у нормотворчій, правозастосовній, науковій та освітній діяльності.

Насамперед результати дослідження можуть бути використані у процесі подальшого вдосконалення кримінального законодавства України, зокрема під час підготовки змін до Загальної частини Кримінального кодексу України щодо розвитку положень про суб'єкта кримінального правопорушення, спеціального суб'єкта, кримінально-правове значення функціонального статусу особи та гармонізації відповідних норм із міжнародними стандартами.

Практичний інтерес становлять висновки дисертантки щодо особливостей кримінально-правової оцінки діянь спеціальних суб'єктів, військовослужбовців, службових осіб, представників окупаційних адміністрацій, осіб, які здійснюють фактичне керівництво злочинною діяльністю, а також інших категорій осіб, кримінально-правовий статус яких визначається не лише формальними юридичними ознаками, а й характером виконуваних функцій.

Окремі положення дисертації можуть бути використані Верховним Судом та судами нижчих інстанцій під час формування єдиної судової практики, органами прокуратури, органами досудового розслідування та адвокатурою — при вирішенні питань кваліфікації кримінальних правопорушень, визначенні ознак спеціального суб'єкта, встановленні фактичної ролі особи у механізмі

кримінально протиправної діяльності та застосуванні практики Європейського суду з прав людини.

Безперечною перевагою роботи є можливість використання її результатів у навчальному процесі під час викладання дисциплін «Кримінальне право України», «Міжнародне кримінальне право», «Порівняльне кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», а також під час підготовки навчальних посібників, підручників, методичних рекомендацій та інших навчально-методичних матеріалів.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають не лише фундаментальне наукове, а й безпосереднє практичне значення для розвитку кримінально-правової науки та вдосконалення правозастосовної діяльності. Також наявний акт впровадження результатів у наукову діяльність Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні результати дисертаційної роботи достатньою мірою апробовані та висвітлені у наукових публікаціях здобувачки.

Аналіз опублікованих праць свідчить, що вони охоплюють основні напрями проведеного дослідження та відображають еволюцію авторських наукових поглядів щодо проблематики суб'єкта кримінального правопорушення.

Фахові статті присвячені аналізу сучасної концепції суб'єкта кримінального правопорушення, проблемам трансформації цього інституту в умовах глобалізації, європейської інтеграції та воєнного стану, а також окремим аспектам порівняльно-правового дослідження відповідної проблематики. Матеріали науково-практичних конференцій відображають апробацію окремих результатів дослідження та їх обговорення у професійному науковому середовищі.

Кількість та зміст наукових праць відповідають вимогам, установленим для здобуття ступеня доктора філософії, а зміст опублікованих робіт кореспондує

основним положенням дисертації та забезпечує належний рівень апробації отриманих результатів.

Зміст дисертації та її завершеність. Дисертація Жданової А. В. є завершеним комплексним науковим дослідженням, яке характеризується чіткою внутрішньою структурою, логічною послідовністю викладення матеріалу та концептуальною цілісністю. Побудова роботи повністю відповідає поставленій меті та забезпечує послідовне вирішення визначених авторкою наукових завдань.

Структура дисертації охоплює вступ, три взаємопов'язані розділи, одинадцять підрозділів, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки, що відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень за спеціальністю 081 «Право».

У вступі дисертанткою належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологію дослідження, сформульовано положення наукової новизни, окреслено теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Структура вступу відповідає встановленим вимогам до дисертаційних робіт та забезпечує належне сприйняття подальшого матеріалу.

Перший розділ присвячено дослідженню історико-правових та теоретико-методологічних засад формування інституту суб'єкта кримінального правопорушення.

У підрозділі 1.1 авторкою здійснено ґрунтовний аналіз історичної еволюції наукових підходів до розуміння суб'єкта кримінального правопорушення. Простежено розвиток відповідних концепцій від найдавніших правових пам'яток до сучасної кримінально-правової доктрини. Особливу увагу приділено становленню принципів особистої кримінальної відповідальності, осудності, вини та віку кримінальної відповідальності.

У підрозділі 1.2 дисертанткою систематизовано сучасні доктринальні підходи українських і зарубіжних учених щодо визначення поняття суб'єкта кримінального правопорушення. Заслугує позитивної оцінки критичний аналіз

існуючих концепцій та аргументоване обґрунтування необхідності їх подальшого розвитку відповідно до сучасних тенденцій трансформації кримінального права.

Підрозділ 1.3 має виражений порівняльно-правовий характер. Авторкою здійснено аналіз законодавства держав континентальної Європи, англосаксонської правової сім'ї та інших країн світу, що дозволило виявити основні тенденції розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення та сформулювати обґрунтований висновок про необхідність функціональної адаптації зарубіжного досвіду до української правової системи.

У цілому перший розділ створює необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження та демонструє високий рівень володіння авторкою історико-правовим, доктринальним і порівняльно-правовим матеріалом.

Другий розділ дисертації є центральним у структурі дослідження, оскільки саме в ньому авторкою здійснено комплексне переосмислення сучасної доктрини суб'єкта кримінального правопорушення в умовах глобалізації, європейської інтеграції та трансформації кримінально-правових відносин.

У підрозділі 2.1 дисертанткою проведено ґрунтовний аналіз поняття суб'єкта кримінального правопорушення у сучасній кримінально-правовій доктрині. Авторка переконливо доводить, що законодавче визначення суб'єкта кримінального правопорушення хоча й зберігає фундаментальне значення, однак потребує доктринального переосмислення з урахуванням сучасних тенденцій розвитку кримінального права. Особливої уваги заслуговує висновок про необхідність розмежування нормативного та функціонального рівнів характеристики суб'єкта, що дозволяє більш повно пояснити особливості кримінально-правової оцінки поведінки різних категорій осіб.

Позитивної оцінки заслуговує здійснений аналіз співвідношення понять загального та спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. Авторкою обґрунтовується, що спеціальний суб'єкт не може розглядатися виключно через перелік формальних ознак, передбачених диспозицією відповідної статті Кримінального кодексу України. Натомість пропонується враховувати функціональне призначення особи, характер здійснюваних повноважень,

фактичний обсяг владного чи організаційного впливу та інші юридично значущі обставини.

У підрозділі 2.2 досліджено сучасні моделі застосування інституту суб'єкта кримінального правопорушення у кримінально-правовій практиці. Авторкою проведено комплексний аналіз особливостей кримінальної відповідальності спеціальних суб'єктів, неповнолітніх, військовослужбовців, службових осіб, представників юридичних осіб, а також інших категорій осіб, які характеризуються спеціальними кримінально-правовими ознаками.

На особливу увагу заслуговує запропонована авторкою класифікація функціональних характеристик спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, яка дозволяє поєднати традиційні положення кримінального законодавства із сучасними потребами правозастосовної діяльності.

Підрозділ 2.3 присвячено дослідженню трансформації інституту суб'єкта кримінального правопорушення під впливом глобалізаційних процесів. Авторкою аргументовано доведено, що розвиток міжнародного співробітництва, цифрових технологій, транснаціональної злочинності, міжнародного кримінального права та новітніх форм злочинної діяльності обумовлює необхідність перегляду окремих доктринальних положень щодо кримінально-правової характеристики суб'єкта.

Цінним є висновок про те, що глобалізація не змінює базових принципів кримінального права, однак істотно розширює коло факторів, які повинні враховуватися під час оцінки кримінально-правового статусу особи.

Особливий науковий інтерес викликає підрозділ 2.4, у якому досліджено вплив процесів європейської інтеграції, міжнародного кримінального права та воєнного стану на подальший розвиток інституту суб'єкта кримінального правопорушення.

Дисертантка переконливо обґрунтовує необхідність формування сучасної моделі кримінально-правової суб'єктності, яка враховує міжнародні стандарти захисту прав людини, практику Європейського суду з прав людини, особливості кваліфікації міжнародних злочинів, воєнних злочинів та інших кримінальних

правопорушень, пов'язаних зі збройною агресією проти України.

Саме у цьому підрозділі найбільш повно розкривається авторська концепція функціонально-контекстуального оновлення інституту суб'єкта кримінального правопорушення, яка, на нашу думку, становить основний науковий результат дисертаційного дослідження.

Третій розділ дисертації має прикладний характер і логічно завершує проведене дослідження. Якщо у попередніх розділах авторкою переважно здійснюється теоретичне осмислення інституту суб'єкта кримінального правопорушення, то третій розділ спрямований на вироблення конкретних напрямів його подальшого розвитку та вдосконалення.

У підрозділі 3.1 досліджено можливості використання європейського досвіду розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення у вітчизняному кримінальному законодавстві. Авторкою здійснено комплексний порівняльно-правовий аналіз кримінального законодавства окремих держав Європейського Союзу, що дозволило визначити основні напрями трансформації сучасної кримінально-правової доктрини. Водночас дисертантка обґрунтовано застерігає від механічного запозичення зарубіжного досвіду та послідовно відстоює необхідність його адаптації відповідно до принципів української правової системи.

У підрозділі 3.2 здійснено ґрунтовний аналіз судової практики України, практики Європейського суду з прав людини та окремих європейських держав щодо визначення кримінально-правового статусу суб'єкта кримінального правопорушення. Особливо позитивно слід оцінити те, що авторкою не лише наведено значний масив судової практики, а й здійснено її наукове узагальнення, що дозволило виявити сучасні тенденції розвитку відповідної категорії кримінального права.

Науковий інтерес становлять висновки щодо впливу практики Європейського суду з прав людини на формування сучасних стандартів кримінально-правової оцінки поведінки особи та забезпечення принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності.

У підрозділі 3.3 сформульовано комплекс пропозицій щодо подолання прогалин українського кримінального законодавства в умовах європейської інтеграції та глобалізації. Дисертанткою запропоновано низку напрямів удосконалення законодавства, спрямованих на подальший розвиток інституту спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, удосконалення механізмів кримінально-правового реагування щодо окремих категорій осіб та гармонізацію положень кримінального законодавства із сучасними міжнародними стандартами.

Важливою перевагою цього підрозділу є те, що всі законодавчі пропозиції мають комплексний характер, взаємоузгоджені між собою та ґрунтуються на проведеному теоретичному дослідженні.

Підрозділ 3.4 присвячено визначенню перспективних напрямів розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення в умовах подальшої європейської інтеграції України. Саме у цьому підрозділі дисертантка узагальнює результати проведеного дослідження та формує авторське бачення майбутнього розвитку відповідного кримінально-правового інституту.

Позитивно оцінюється висновок про необхідність поєднання стабільності фундаментальних положень Загальної частини кримінального права із гнучким реагуванням на сучасні міжнародні та суспільні виклики. Такий підхід повністю відповідає сучасним тенденціям розвитку європейської кримінально-правової науки.

У цілому третій розділ характеризується завершеністю, високим рівнем практичної спрямованості та підтверджує здатність авторки формулювати обґрунтовані пропозиції щодо подальшого вдосконалення кримінального законодавства України.

Дотримання академічної доброчесності

Аналіз змісту дисертаційної роботи Жданової А.В., а також ознайомлення з науковими публікаціями здобувачки за темою дослідження дають підстави стверджувати, що під час її підготовки було дотримано принципів академічної

доброчесності.

У дисертації простежується належний рівень наукової культури, що проявляється у коректному використанні джерел, належному оформленні посилань, відсутності некоректних запозичень, а також у самостійному характері викладу матеріалу. Усі використані наукові положення, ідеї та результати інших авторів супроводжуються відповідними посиланнями на джерела, що відповідає вимогам чинного законодавства України у сфері освіти і науки.

Структура роботи, логіка викладу матеріалу, системність аналізу та сформульовані висновки свідчать про самостійність проведеного дослідження, відсутність компілятивного характеру та належний рівень авторського внеску.

Порушень академічної доброчесності, зокрема ознак плагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів, у дисертаційній роботі не виявлено.

Зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи загальний науковий рівень дисертаційного дослідження Анни Віталіївни, актуальність, теоретичну обґрунтованість та логічну цілісність наукової роботи, слід водночас відзначити окремі положення, які мають дискусійний характер і можуть бути предметом подальшого наукового осмислення.

1. Центральним елементом дисертації є запропонована авторкою концепція функціонально-контекстуального оновлення інституту суб'єкта кримінального правопорушення. Разом із тим окремі критерії практичного застосування функціонально-рольового підходу потребують більш детального нормативного обґрунтування. Насамперед це стосується визначення меж між функціональними характеристиками особи та традиційними ознаками спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

2. Значна увага у роботі приділена європейській інтеграції та гармонізації кримінального законодавства України із міжнародними стандартами. Водночас окремі пропозиції щодо імплементації зарубіжного досвіду могли б супроводжуватися більш розгорнутим аналізом потенційних ризиків для стабільності національної системи кримінального права та принципу правової

визначеності.

3. Авторкою широко використано практику Європейського суду з прав людини. Разом із тим окремі положення дисертації могли б бути додатково посилені ширшим аналізом практики Міжнародного кримінального суду, а також рішень міжнародних кримінальних трибуналів щодо визначення кримінально-правового статусу осіб, які здійснювали фактичне командування або контроль над злочинною діяльністю.

4. У роботі обґрунтовується необхідність функціонального розширення доктринального розуміння суб'єкта кримінального правопорушення. Водночас окремі запропоновані авторкою положення могли б бути більш детально співвіднесені із принципом законності у кримінальному праві та заборонаю розширювального тлумачення кримінального закону.

5. У третьому розділі дисертації сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України. На нашу думку, практичне значення дослідження було б ще більш вагомим за умови наведення авторських проєктів конкретних редакцій окремих статей Кримінального кодексу України або модельних законодавчих положень.

6. Проведене порівняльно-правове дослідження охоплює значну кількість держав. Разом із тим окремі питання розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення у країнах англосаксонської правової сім'ї могли б бути висвітлені більш детально, що дозволило б повніше розкрити особливості різних моделей кримінально-правової суб'єктності.

7. Окремі положення дисертації щодо перспектив розвитку інституту суб'єкта кримінального правопорушення в умовах цифровізації, використання технологій штучного інтелекту та автономних систем мають перспективний характер, однак потребують подальшого розвитку з урахуванням стрімкої еволюції відповідних суспільних відносин.

Зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, мають переважно дискусійний характер і спрямовані на подальше поглиблення наукового осмислення порушеної

проблематики. Жодне із зауважень не ставить під сумнів основні результати та висновки дисертації і не знижує загальної позитивної оцінки роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Жданової А.В. є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати та відповідає спеціальності 081 «Право», виконана на належному науково-теоретичному рівні, містить елементи наукової новизни, характеризується логічністю, аргументованістю та завершеністю. За своїм змістом, структурою та рівнем наукової обґрунтованості дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії (зазначалося вище), вимогам до оформлення та змісту дисертаційних робіт та критеріям, що висуваються до кваліфікаційних наукових праць.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота **Жданової Анни Віталіївни «Суб'єкт кримінального правопорушення в доктрині кримінального права в контексті глобалізації та Євроінтеграції»** відповідає вимогам, встановленим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії...» та Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, затвердженому постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261. Здобувачка **Жданова А.В.** заслуговує присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право. Наукова зрілість автора підтверджується здатністю до самостійного аналізу складних правових явищ, формулювання оригінальних висновків і практично орієнтованих пропозицій, які мають значення як для розвитку юридичної науки, так і для підвищення ефективності реалізації правосуддя та забезпечення правопорядку в державі.

Дисертація **Жданової Анни Віталіївни** є завершеним дослідженням, результати якого становлять вагомий внесок у науку та мають практичну цінність. Робота повністю відповідає встановленим критеріям і вимогам до

дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії та гідна бути представлена до захисту в разовій спеціалізованій раді.

Відгук підготовлено з урахуванням того, що чинний порядок передбачає оцінювання наукового рівня дисертації та публікацій і покладає на офіційного опонента обов'язок забезпечити об'єктивність відгуку.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
ФПФПКНПУ Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ**

Кристина РЕЗВОРОВИЧ

Підпис засвідчено:

**проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
полковник поліції**

Олександр ЮНІН